

Maak van diversiteit een schoolvak

Wil de overheid de jongeren toleranter maken, dan moet ze een apart vak burgerschapseducatie introduceren in het middelbaar onderwijs, vindt **PATRICK LOOBUYCK**.

Minister van Onderwijs Pascal Smet (SP.A) ging vorige week op studiereis naar Canada. Hij communiceerde alvast enkele zaken (*DS 13 februari 'Verhoog het niveau in het middelbaar' en DS 18 februari 'Pascal Smet raadt grotere klassen aan'*) waarmee hij rekening wil houden bij zijn onderwijs-hervorming. Maar zou hij ook gezien hebben dat de provincie Québec er sinds 2008 een vak *éthique et culture religieuse* (ECR) heeft ingevoerd? Het vervangt de vakken katholieke en protestantse godsdienst en moraal. Naast religiestudie, ethiek en dialoog, bevat het nieuwe vak een stevig stuk burgerschapseducatie. Zou hij gezien hebben dat het vak geschiedenis er *histoire et éducation à la citoyenneté* heet en er ook daar expliciet aandacht wordt besteed aan de geschiedenis en het belang van democratie, grondrechten, politieke vrijheid en gelijkheid?

Vlaanderen moet daarvan leren. Het cijfermateriaal dat begin deze maand door socioloog Mark Elchardus werd gepresenteerd, bevestigt wat velen aanvoelen: een substantiële groep jongeren is weinig tolerant en in steden broeien levensbeschouwelijke spanningen rond belangrijke thema's als gelijkheid en vrijheid. In 2010 bleek ook uit het eindrapport van de *International civic and citizenship education study* dat Vlaamse jongeren ondermaats scoren op vlak van kennis, attitudes en vaardigheden inzake democratie, multiculturaliteit en mensenrechten.

In Brussel worden ondertussen vrouwen en homo's nageroepen en lastiggevallen, en het gemeenschapsonderwijs ziet zich genoodzaakt om een hoofddoekenverbod in te voeren omdat de religieuze druk in bepaalde scholen te groot is geworden (*DS 2 februari*).

Burgerschapseducatie

Wat is er nog nodig vooraleer de onderwijsverantwoordelijken beseffen dat burgerschapseducatie centraler moet komen te staan in het onderwijs en niet alleen aan

vrijblijvende vakoverschrijdende eindtermen en oncontroleerbare levensbeschouwelijke vakken kan worden uitbesteed? Elchardus vraagt dat de leraren godsdienst en zedenleer aandacht besteden aan diversiteit en de spanningen die daaruit voortkomen. Maar we moeten verder durven gaan. Vlaanderen heeft nood aan een algemeen vormend verplicht vak waarin alle jongeren samen kennismaken met verschillende levensbeschouwingen, leren omgaan met diversiteit, en degelijk kennismaken met de democratische waarden en normen waarbinnen ze hun levensbeschouwing zullen moeten vormgeven. Zo'n vak moet georganiseerd worden zoals elk ander schoolvak. Er moeten duidelijke eindtermen zijn en een examen en de inspectie en kwaliteitsbewaking van het vak ressorteren onder het Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming.

Er is nood aan een algemeen vak waarin jongeren kennismaken met de democratische normen en waarden

De onderwijshervorming heeft tot nu toe de andere kant opgekeken als het gaat over dat belangrijke thema. In het licht van de maatschappelijke realiteit is dat schuldig verzuim. Misschien kan Pascal Smet als minister daar verandering in brengen en neemt hij de ECR-ervaring van Québec ter overweging mee richting Vlaanderen.

Patrick Loobuyck is hoofddocent levensbeschouwing aan de Universiteit Antwerpen.

TIJD OM EEN SCHELDWOORD UIT DE TAAL TE

Het woord 'makak' mag dan in de officiële communicatie niet voorkomen, in Antwerpen is het wijdverspreid, zegt **BART VAN PEEL**. Laten we daarom afscheid nemen van het woord, en onze Marokkaanse broeders omhelzen.

Antwerpen, schrap het woord 'makak'

BART VAN PEEL

Wie? Docent aan de Karel de Grote-hogeschool, freelancejournalist en filmmaker.

Wat? Het scheldwoord 'makak' is zo giftig en tegelijk zo vaak gebruikt in Antwerpen, dat het de

prullenmand in moet. *In iel Antwaarpe.*

In Gent heeft men het woord 'allochtoon' officieel afgeschaft. Het is gaandeweg geworden tot scheldwoord, net zoals met 'neger' gebeurde. Je associeert het met criminaliteit en problemen en dus willen mensen zo niet meer genoemd worden. De oefening werd door weldenkend rechts Vlaanderen weggegniffeld als opbod in politieke correctheid. Nochtans is semantiek belangrijk. Neem de Antwerpse situatie met het scheldwoord 'makak'. Officieel kan het natuurlijk niet door de beugel, maar is nog steeds vrij algemeen verspreid. Ik kom het zelf, met verschillende sauzen van ironie, regelmatig tegen. En mensen bij de brandweer en de politie vertellen me dat het onder sommige collega's courant de Noord-Afrikaanse probleemjongeren aanduidt. Bij de politie is het aan de allochtone agenten zelf om de ironie ervan in te zien. Bij de brandweer hebben ze het 'gemak' nog altijd mono-etnisch te zijn. De zevenhonderd

Antwerpse brandweermannen zijn immers allemaal van Vlaamse afkomst. In een stad waar één op de twee kinderen een vreemde moedertaal heeft, kan dat tellen.

'Makak' kwam in de huidige betekenis fel opzetten in de jaren zeventig. Het is typisch Vlaams (Hollanders zeggen kut-Marokkaan) en naar mijn aanvoelen ook een Antwerpse uitvinding. Er zitten twee a's in die je extra vuil en scherp kunt afvuren. 'Makak' is het perfecte scheldwoord. Dodelijk doeltreffend door zijn connotaties en gebaldheid. Vormelijk is het alsof je het woord 'Marokkaan' opfrommelt en de prop in hun gezicht gooit. Maar eigenlijk komt het van 'makaak' (*macaque* in het Frans). Dat is een apensoort die in grote, schreeuwerige roedels leeft. De meest nabije kolonies zitten in Noordwest-Afrika en worden ook wel berberapen genoemd.

Fysieke walging

Een andere etnische groep verdierlijken is zowat het oerkenmerk van racisme. Maar het ergste aan het kortere 'makak' is natuurlijk de beklemtoonde 'kak'. Daarmee maak je de link met het walgijkste en vuilste wat er is. Waarom wij van iets walgen zou van oorsprong biologisch zijn, als afweer tegen besmetting en infectie. Maar culturen kunnen mensen zo conditioneren dat ze dezelfde fysieke walging voelen voor het uiterlijk en de gebruiken van een andere etnische groep. Ook in de kolonies werd het taboe van interraciaal contact met walging bezegeld. In de meest racistische moppen gaat het vaak om de smerigheid van de

GERT PEERSMAN

HET GEVAAR VAN DE EIGEN MUNT

VAN
KAPITAAL
BELANG

Toen ik in een broodjeszaak aan het Gentse Rabot mijn broodje smos wou afrekenen, schrok ik mij een bult. 'Dat is dan 30 Torekes, mijnheer.' 'Euh, 30 wat?' stamelde ik. Gegniffel bij de mensen achter mij in de rij. Ik was duidelijk een vreemde eend in de bijt. Gelukkig kon ik ook in euro's betalen. Drie euro om precies te zijn.

Het Toreke blijkt een zogenoemde parallelle of complementaire munt te zijn die je enkel in de Gentse wijk Rabot-Blaisantvest als betaalmiddel kan gebruiken voor basisproducten met het oog op gezondheid en duurzaamheid, en voor stedelijke diensten die met ongebruikte capaciteit kampen zoals sportcentra. Tien Torekes zijn 1 euro waard. Je kunt ze verdienen door bijvoorbeeld een lokaal speelplein te onderhouden, straten proper te maken, een buurtbarbecue te beheren, een gevel te schilderen, sportlessen te geven of boodschappen te doen

voor buurtbewoners.

De belangrijkste toegevoegde waarde van Torekes is maatschappelijk en bevindt zich in de sociale sfeer. Het systeem moedigt vrijwilligerswerk aan door het mogelijk te maken om er een vergoeding voor te geven. Het economische nut zit hem vooral in de impliciete ontwijking van belastingen bij het gros van de transacties, en dit met stilzwijgende toestemming van de overheid. Zo niet zou men evengoed euro's kunnen gebruiken. Anderzijds ondersteunt het Toreke de consumptie in buurtwinkels, wat weer gunstig is voor de lokale economie. Parallelle munten worden in Europa steeds populairder sinds de eurocrisis uitbrak. De Franse stad Nantes maakt er bijvoorbeeld gebruik van, en ondertussen ook heel wat Spaanse regio's. Terwijl het Gentse Toreke zich voornamelijk toespit op vrijwilligerswerk, worden ze echter steeds meer gebruikt als alterna-

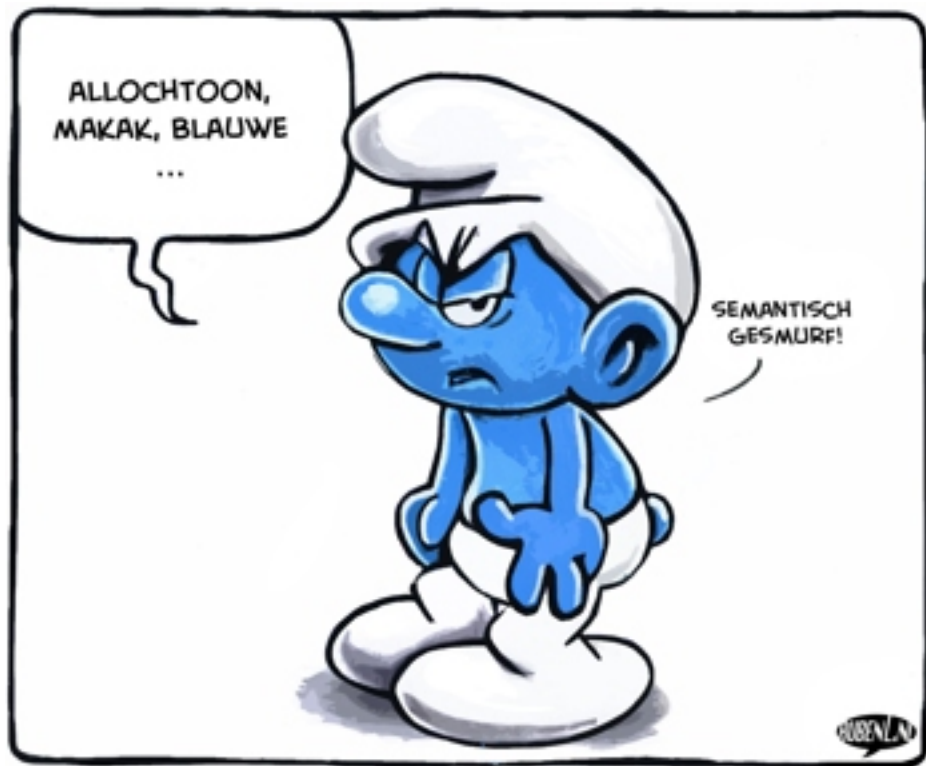
tief voor de euro, tot de uitbetaling van lonen toe. Zo stelt Roberto Maroni, partijleider van het Italiaanse Lega Nord en kandidaat-president van de regio Lombardia, in de verkiezingsdebatten voor om naast de euro een parallelle munt in te voeren die kan worden gebruikt als betaalmiddel in het noorden van Italië. De politieke bondgenoot van Silvio Berlusconi wil op die manier een alternatieve geldstroom op gang brengen om de lokale economie op te krikken. Het grote voordeel is immers dat het dan ook mogelijk wordt om de lokale munt te deva-lueren ten opzichte van de euro, waardoor competitiviteit op slag hersteld wordt.

De tendens van het gebruik van parallelle munten als volwaardig betaalmiddel op zo'n grote schaal is economisch niet gezond. Het is ten eerste een vorm van protectionisme. Aangezien de munt alleen maar lokaal kan worden gebruikt,

Sinds de eurocrisis uitbrak, zijn parallelle lokale munten steeds populairder geworden

vormt ze een handelsbarrière voor import uit andere regio's. Lokale producenten worden dus serieus bevoordeeld. Intussen weten we dat protectionisme tot inefficiënties leidt en ongunstig is voor

WEREN

anderen. 'Makak' is een giftig, hoogst efficiënt scheldwoord. Het is daarom ook niet als geuzennaam gerecupereerd door de Marokkaanse jongeren zelf. Het is simpelweg té kwetsend.

Die ene keer dat ik zelf een onaangename ervaring had met een nieuwe Belg, heb ik het eens, om te proberen, voorzichtig gemompeld. Het lucht inderdaad geweldig op! Daar kan geen 'klootzak' tegenop. Dat voelen kinderen helaas ook aan. Ik vrees nu al de dag dat mijn twee zoontjes het woord meebrengen vanop de speelplaats.

Nog één laatste keer

Wij Antwerpenaren zijn rechtser, slimmer en wantrouwer dan de rest van het land. Ons devies is 'Met iel Antwaarpe moar nie me mij'. Het duurt langer om ons vertrouwen te winnen en je bent het ook rapper kwijt. Ons uitgaansleven is bijna volledig gesegregeerd. Zowel sociaal als etnisch. Enkel in grote discotheken als de Noxx vind je een mix. En gelukkig is er jonge *urban culture* waar een kosmopolitische straatgeest

waait. Maar vele decennia was het in bepaalde kringen bon ton om lichtjes racistisch te zijn. Het voelde lekker recalcitrant en zo zijn we nu eenmaal.

We moeten dus afkicken van de walging waarmee we zijn opgevoed. We moeten onze Marokkaanse broeders leren omhelzen. Daarom, lieve stadsgenoten, neem afscheid

Vele decennia was het in bepaalde kringen bon ton om lichtjes racistisch te zijn. Het voelde lekker recalcitrant en zo zijn we nu eenmaal

van het woord. Wie dat nodig heeft, kan nog één keer 's nachts op de Scheldekaaien gaan staan, en Makakken!' uit alle kracht over het water schreeuwen. Voel uw onmacht om een wereld in beweging. Hoor hoe hol het over de golfjes botst. Kniel dan, neem een slok van het Scheldewater dat van Gent tot hier is gevloeid. En spoel uw mond.

ken tegen dat risico, zullen beleggers en banken op die leningen een risicopremie vragen in de vorm van een veel hogere rente. Het is dus op lange termijn ongunstig voor investeringen. Uit onderzoek blijkt bovendien dat onzekerheid over de toekomstige waardeverhouding van een munt tot een substantieel lagere export leidt.

Kortom, een parallelle munt is aangewezen als ze zich beperkt tot sociale interactie en vrijwilligerswerk bevorderen, zoals het Gentse Toreke, maar in geen geval als volwaardig betaalmiddel naast de euro.

Gert Peersman is hoogleraar economie, verbonden aan de UGent. Zijn column verschijnt tweewekelijks op dinsdag.

de economische groei op lange termijn. Daarnaast zijn ook alle nadelen van een exit uit de euro van toepassing op de parallelle munten. Als de lokale munt devalueert ten opzichte van de euro, zullen heel wat banken bijvoorbeeld in de problemen komen. De bestaande schulden van de inwoners en hun overheid zijn immers in euro's, terwijl hun loon en belastinginkomsten uitbetaald worden in de gedevalueerde munt. Ze zullen bijgevolg niet meer in staat zijn om hun schulden volledig terug te betalen, waardoor het onvermijdelijk gepaard gaat met schuldherschikkingen en reddingen van banken.

Dat risico geldt ook voor alle toekomstige leningen van lokale gezinnen, bedrijven en overheid. De kans is immers groot dat de parallelle munt in de toekomst nog eens zal devalueren, net zoals de voormalige zuidse munten in het verleden ook vaak deden. Om zich in te dek-

'Ik zou de Brabançonne maar al van buiten leren.'

De Nederlandse sportjournalist **MART SMEETS** heeft er alle vertrouwen in dat schaatser Bart Swings, die pas brons haalde op het WK allround schaatsen, nog vaak op het podium zal staan

**COLUMN
PAUL MAGNETTE**

WAT BRUSSEL ZELF DOET...

Een geruisloze revolutie voltrekt zich in de geschiedenis van ons federalisme. Hoewel de meeste Vlaamse politici het bestaan van Brussel als volwaardig gewest ter discussie blijven stellen, zijn er nu Vlamingen, en niet de geringste, die erkennen dat onze federale staat naar een systeem met drie volwaardige gewesten evolueert. Niet iedereen ziet het zo - het 'Antwerpse model' dat sommige politici als voorbeeld aanhalen, is dat van een metropool, zonder de status van gewest - maar het idee wint veld.

Voor de Brusselaars is deze mentaliteitswijziging, hoe schuchter ook, een goed voorteken. Van de stichting van België tot het einde van de jaren tachtig hebben de Brusselaars erg weinig te zeggen gehad over hun eigen lot. Hun landschap werd door de centrale staat geboetseerd. Machteloos moesten de Brusselaars toezien hoe hun grondgebied keer op keer opnieuw werd ingericht door besluitvormers die hun weinig rekenschap waren verschuldigd. Dat gaat van Leopold II, die de hoofdstad graag voor zijn stedenbouwkundige experimenten gebruikte, tot de planners die hele wijken met de grond gelijk maakten om spoorlijnen met elkaar te verbinden, zakenwijken te doen bloeien en auto-wegen tot in het historische centrum te brengen.

De eerste staatsvormingen deden die politieke vervreemding niet verdwijnen, maar vervingen ze door een andere: de gemeenschappen kregen vrij spel in Brussel en ontwikkelden er het beleid dat zij nuttig vonden - bijvoorbeeld voor onderwijs of cultuur - zonder de Brusselaars veel inspraak te geven. Onlangs nog tekende de Vlaamse Gemeenschap beroep aan bij het Grondwettelijk Hof toen het Brussels Gewest in extra plaatsen in crèches en scholen wilde voorzien. De eerbied voor de verdeling van de bevoegdheden lijkt in Brussel soms belangrijker dan de reële behoeften van de inwoners.

Een volwaardig, echt autonoom gewest worden is dus een historische uitdaging voor Brussel. De zesde staatsvorming gaat in die richting, want ze zal het centrale gewest van ons land meer controle over zijn lot geven dan vroeger. Bevrijd van externe dwang zullen de Brusselaars beter in staat zijn om drie vraagstukken aan te pakken die essentieel zijn voor de toekomst van het hoofdstedelijk gewest. Ten eerste, hoe kan men de werking van de negentien gemeenten van het gewest beter coördineren? In absolute cijfers heeft Brussel veel minder gemeenten voor zijn totale aantal inwoners dan de twee andere gewesten, maar zijn grotere bevolkingsdichtheid vraagt een betere coördinatie in domeinen zoals huisvesting, mobiliteit en veiligheid. Politieke tegenwoordigers die hun gemeentelij-

ke autonomie niet willen verliezen (een Belgische hebbelijkheid die we ook bij de Vlamingen en de Walen zien) hebben dat probleem lang verwaarloosd, maar het zal beter kunnen worden opgelost als de Brusselaars het zelf aanpakken en niet mensen uit andere gewesten.

Tweede vraagstuk: hoe kan men de gewestelijke instellingen vereenvoudigen en democratischer doen werken zonder de Vlaamse minderheid te benadelen? Ook hier zal het debat sereener worden als de Brusselaars het zelf voeren. De Duitstalige bevolking in Wallonië en de Franstalige in Vlaanderen genieten een bescherming op maat van hun demografische configuratie. Brussel moet zijn eigen formule vinden voor zijn Nederlands-talige minderheid.

Het Frans, taal die met vrijwel alle Walen wordt gedeeld, impliceert een diepe subjectieve solidariteit met Brussel die het regionale overstijgt

En hoe kunnen we ten slotte de betrekkingen tussen Brussel en de andere gewesten formeel vormgeven? Het idee van een Waals-Brusselse Federatie valt in Vlaanderen niet in goede aarde, zelfs niet bij de mensen die het feit van het Brusselse gewest aanvaarden. Toch mag men een federatie niet langer als een provocatie blijven zien, want dat is ze niet. Brussel is natuurlijk een multiculturele stad, waar in de privésfeer een heleboel talen worden gesproken (net zoals dat in alle Europese metropolen gebeurt, Antwerpen en Luik inbegrepen). Maar als er (voor de verkiezingen, de administratie) een van de twee officiële talen moet worden gekozen, opteert een overgrote meerderheid van de bevolking voor het Frans. Deze taal die met vrijwel alle Walen wordt gedeeld, impliceert ook gezamenlijke media, universiteiten, scholen, culturele instellingen, dus een diepe subjectieve solidariteit die het regionale overstijgt. En we mogen evenmin vergeten dat de Brusselse sociologie, met haar constante instroom van nieuwe mensen, tienduizenden families telt die tussen Wallonië en Brussel verdeeld zijn en die, ook al erkennen ze hun verschil, helemaal niet van plan zijn hun onderlinge banden te verbreken.

Paul Magnette is voorzitter van de PS en burgemeester van Charleroi. Zijn column verschijnt tweewekelijks op dinsdag.